

פתחים שבחצר, יש להן לבעלי הפתחים ארבע אמות בחצר מול פתח ביתם, ואם היה לזה פתח אחד ולזה שני פתחים, זה שיש לו פתח אחד נוטל ארבע אמות מול פתח ביתו, וזה שיש לו שני פתחים נוטל שמונה אמות ארבע אמות כנגד כל פתח והשאר חולקין בשוה!

ואם היה לזה אחד מבעלי הבתים פתח רחב שמונה אמות, נוטל שמונה אמות כנגד הפתח וארבע אמות בחצר. ומתמה: ארבע אמות בחצר מאי עבדיתייהו? הלא כבר נטל שמונה אמות מול פתח ביתו.

אמר אביי הכי קאמר, נוטל שמונה אמות באורך החצר כרוחב פתח חצירו, ואורך אותם שמונה אמות הם ארבע אמות ברוחב החצר. כדין כל פתח הצריך ארבע אמות מולו.

אמר אמימר, האי פירא דכופלי מי שהיה בתוך חצירו⁽²⁵⁾ חפירה שמניחים בה גרעיני תמרים למאכל בהמה⁽²⁶⁾, הרי יש לו לאותו שהחפירה ברשותו ארבע אמות בחצר לכל רוח ורוח מחפירה זו⁽²⁷⁾, כי בכלל חפירה זו זכה גם בארבע אמות סביבה כדי שיוכל לגשת לחפירה זו מכל צד⁽²⁸⁾. ולא אמרין אך דין זה אינו אלא באופן דלא מייחד ליה פתחא שאין בבית פתח מיוחד שדרכו יוצאים לחפירה זו, אלא הוא יוצא דרך הפתח הרגיל והולך לאותה חפירה, וכיון שכן זכה בארבע אמות מסביב לחפירה לכל צד —

אבל מייחד ליה פיתחא, אם היה לו פתח יא-ב בבית שהיה סמוך לחפירה, ודרך פתח זה היה משליך את הגרעינים ונוטל אותם, במקרה זה אין לו אלא ארבע אמות לפני פתחו, ואין לו ארבע אמות לכל צד. שהרי רגיל הוא לגשת לחפירה זו דרך הפתח,

קע"ב סעיף א.

25. רבינו גרשום פירש דהכונה שנפל לאחד בירושה חלק זה וכן פירש הריטב"א. אבל היד רמ"ה פירש דהקנה האחד לחבירו חלק בחצר שיש בו פירא דסופלי, ועל זה אמרו שבכלל זה מכר לו גם ארבע אמות לכל רוח, וכן נראה מדברי הפוסקים.

26. על פי רש"י. אבל הר"י מיגאש והרמ"ה פירשו דהוא בור שמעבדים בו עורות על ידי גרעיני תמרים. וכתב הרמ"ה דדוקא לפי פירוש זה מובן מדוע נתנו לו ארבע אמות לכל רוח, שהרי פעמים שבא מצד זה ופורק את עורותיו, ופעמים שבא מצד זה. ועל פירוש רש"י הקשה, מדוע נתנו לו ארבע אמות לכל צד הלא יכול להשליך את גרעיני התמרים מצד אחד בלבד,

ואין בכך טרחה.

27. כלומר שיש לו שש עשרה אמה בחצר, ארבע אמות מכל צד של החפירה לארבע רוחותיה, כן משמע מרש"י כאן, וכך הביאו הראשונים בשם רבינו חננאל. אבל הביאו הראשונים בשם הראב"ד, דמה שאמרו כאן יש לו ארבע אמות לכל רוח ורוח אין הכונה שנוטל בפועל ארבע אמות מכל צד, אלא שנוטל ארבע אמות לצד אחד בלבד, אלא שהוא יכול לבחור באיזה צד יהיו אותם ד' אמות. וכתב הרשב"א שהסברא נוטה כדברי הראב"ד, אלא שלשון הגמרא מכריע יותר כדברי רבינו חננאל, עי"ש.

28. ועי' לעיל שהבאנו קושיית הרמ"ה דמה טרחה יש בזה, עי"ש.

האכסדרה שהרי אין לה דפנות ושם מפרק את משאו, נמצא שאין לו צורך בארבע אמות מול האכסדרה.

מתיב רב ששת, שנינו בברייתא, **אחד שערי בתים ואחד שערי אכסדראות, יש להן ארבע אמות** בחצר מול פתח הבית. הרי מבואר בברייתא זו שיש לבעל האכסדרה ארבע אמות בחצר.

ומשנינן: **כי תניא ההיא** מה ששנינו בברייתא שגם לאכסדרה יש ארבע אמות בחצר, אין זה אלא באכסדרה **דבי רב** (32) אכסדרה זו יש לה דפנות אלא שדפנות אלו

וכשם שאין לאדם בביתו אלא ארבע אמות נגד פתח הבית, כן אין לו אלא ארבע אמות כנגד הפתח שבו יוצא לאותה חפירה (29).

אמר רב הונא, אכסדרה בית שאין לו דפנות, ותקרתו נסמכת על ארבעה עמודים (30) **אין לה ד' אמות** לפניה בחצר. ומפרשת הגמרא — שהרי **טעמא מאי** מה טעם אמרו שארבע אמות מול פתח הבית שייכים לבעל הבית, **משום פירוק משאו** כדי שיוכל לפרוק את משאו באותם ארבע אמות ולהכניסו לבית, שהרי אין יכול להכניס את החמור עם משאו לתוך הבית (31). ואילו **הכא באכסדרה אפשר דעייל לגואי** יכול להכניס את החמור לתוך

30. על פי פירוש רש"י כאן וכמו שכתבו התוס', וכן פירש רש"י בעירובין ז — א. וכן פירש רבינו גרשום. אבל התוס' פירשו דאכסדרה הוא בית המוקף שלש דפנות ומצד רביעי פרוץ. והוכיחו זאת מדברי הגמרא לקמן כה — ב, [ויש להעיר שרש"י עצמו שם בגמרא פירש 'אכסדרה — שאין לה דופן רביעית].

31. פירש רש"י, משום דסתם בית יש בו כלים ואי אפשר להכניס שם חמור עם משאו [וכמו שפירש רבינו גרשום דאינו רוצה ללכלך ולטנף את הכלים שבביתו] — ולהלן באכסדרה פירש רש"י דיכול החמור להכנס לתוכה לפי שאין לה דפנות, ומשמע דמה שאינו יכול להכנס לבית הוא מפני הדפנות. וצריך לומר שכונת רש"י היא כמו שפירש רבינו גרשום, דכיון שאין לאכסדרה דפנות, ממילא הכלים שבה כבר מלוכלכים מן הזבלים ומן הגשמים, ושוב אין לו מגיעה להכניס לתוכה את החמור. ועי' לקמן רש"י ד"ה לא מבעיא, שכתב דאין דרך לתת כלים בחצר שאינו מקורה.

32. שלומדים בה תלמידים — רבינו גרשום.

29. הרמב"ם [הלכות שכנים, פרק ב' הלכה ב'] פסק על פי סוגיא זו דבית שיש לו פתחים רבים מכל צדדיו, יש לו לבעל הבית ארבע אמות בחצר מכל צד. ואם יחד לו פתח אין לו אלא ארבע אמות מול אותו פתח. וכן פסק השולחן ערוך. וביאור דבריהם, כי הם הוכיחו מהסוגיא שכל זמן שאין פתח מוגדר, הרי יש לו זכות בחצר מכל צדדי הדבר שבבעלותו, ואין חילוק בזה אם הוא בית או חפירה של תמרים. אלא דעל מה שכתב הרמב"ם שאם יחד לו פתח אין לו אלא ארבע אמות מול אותו פתח, הקשה הראב"ד, מה שייך לומר בבית יחד לו פתח, בשלמא בחפירה של סופלי שייך ליחד פתח על ידי שמתקן את הכניסה והיציאה, אבל בבית הלא כל הפתחים מתוקנים, ע"ש. וביאור מחלוקתם, הראב"ד סבר שמה שאמרו כאן יחד לו פתח היינו שעשה מעשה ותיקן פתח, אבל הרמב"ם למד שהוא רק יחדו בעלמא, שמיחד פתח זה לכניסה ויציאה, ומשום כך גם בבית שיש בו פתחים הרבה, ברגע שמיחד פתח אחד לכניסה ויציאה, שוב אין לו ארבע אמות אלא מול פתח זה.

היו המשה⁽³⁷⁾ בתים פתוחין למרפסת שהיו כמה עליות גג פתוחים לתוך המרפסת, כלומר שעולים בעלי העליות בסולם למרפסת, ומשם נכנסים כל אחד לתוך עליתו שלו אין להן במרפסת אלא ארבע אמות בלבד לכולם יחד, ואין אומרים שיש לכל אחד מהם ארבע אמות במרפסת, שהרי כולם עולים ויורדים בסולם, ואינם צריכים אלא ארבע אמות סביב הסולם.

בעא מיניה רבי יוחנן מרבי ינאי, מי שיש לו לול של תרנגולין ופתח הלול פונה לחצר, האם יש לו ארבע אמות בחצר מול פתח הלול, או אין לו ארבע אמות.

אמר ליה, טעמא מאי מה טעם אמרו חכמים שיש לבעל הבית ארבע אמות מול פתח החצר, אין זה אלא משום פירוק משאו כדי שיוכל לפרוק באותם ארבע אמות את המשא מעל החמור, ולהכניס את המשא לתוך הבית. אבל הכא כלול של תרנגולים, אין צורך לארבע אמות כדי להכניס את התרנגולים, שכן התרנגול מטפס ועולה לראש הלול ומשם נכנס ללול, וכשרוצה לצאת מטפס לראש הלול ויורד אל מחוצה

מוקפים בחלונות, ומשום כך קרויה 'אכסדרה'⁽³³⁾, ובעל אכסדרה זו יש ארבע אמות בחצר, כדי שיוכל לפרוק שם את משאו.

ומקשינן: הלא באכסדרה דבי רב פשיטא שיש לבעל אותה אכסדרה ארבע אמות בחצר, שהרי אידרונא⁽³⁴⁾ מעליא הוא זה חדר גמור, ודינו ככל בית בחצר, שיש לבעל הבית ארבע אמות בחצר מול פתח הבית —

אלא מה שמבואר בכרייתא שיש לבעל האכסדרה ארבע אמות בחצר, הדברים אמורים באכסדרה רומייתא בית מוקף דפנות נמוכות שאינם מגיעים לתקרה⁽³⁵⁾, ועל זה חידשה הברייתא כי יש לבעל אכסדרה זו ארבע אמות בחצר. אבל אכסדרה שאין לה דפנות כלל, אין לבעל האכסדרה ארבע אמות בחצר.

תנו רבנן, בית שער בית קטן העשוי בפתח הטרקלין,⁽³⁶⁾ וכן אכסדרה, וכן מרפסת שממנה נכנסים אל תוך עלית הגג — יש להן לבעל בית השער ולבעלי האכסדרה והמרפסת ארבע אמות בחצר או במרפסת מול פתח הבית.

35. על פי רש"י. והתוס' פירשו שיש לה ארבע דפנות, כאשר שלש דפנות מגיעות עד התקרה, ואילו דופן רביעית אינה גבוהה אלא ארבע אמות. ובפירוש נוסף כתבו התוס' דהדופן הרביעית נמוכה מעשרה טפחים.

36. עי' לעיל ז — ב הערה 45.

37. הב"ח גרס ארבעה או חמשה.

33. על פי רש"י. והתוס' פירשו שיש לה ארבע דפנות, כאשר שלש דפנות מגיעות עד התקרה, ואילו דופן רביעית אינה גבוהה אלא ארבע אמות. ובפירוש נוסף כתבו התוס' שהדופן הרביעית אינה גבוהה אלא עשרה טפחים. וכעין זה פירש רבינו גרשום.

34. אידרונא הוא חדר, עי' מסורת הש"ס שהביא כי התרגום של המילה 'החדרה' הוא 'אידרון'. וכעין זה פירש הערוך.

אבל כאן יכול להכנס, כי בחלק שאינו מקורה אין דרך להניח כלים. **אלא אפילו קירווי בלפי חוץ** כלומר שהצד החיצוני שבו פתח הבית מקורה, גם באופן זה לא נתנו לו ארבע אמות בחצר, שכן **אפשר דעייל לגואי** יכול לסובב את החמור לחלק הבית שאינו מקורה, ושם **מפרק** את המשא מעל החמור⁽³⁹⁾.

בעא מיניה רב הונא מרב (40) אמי — אחד מבני מבוי מבוי הוא סמטה צרה ופתח כמה חצירות פתוח למבוי, ואחד מבני המבוי שהיה פתחו פונה למבוי, **שבקש להחזיר פתחו למבוי אחר** רצה לפתוח פתח חדש בצד השני של ביתו הפונה למבוי אחר⁽⁴¹⁾. האם **בני המבוי השני מעכבין עליו** מלפתוח פתח לתוך המבוי שלהם, או אין **מעכבין עליו**. **אמר ליה בני מבוי מעכבין עליו**! שכן עד עתה לא היה לבעל אותו בית זכות לעבור במבוי שלהם, ואם יפתח פתח יעבור שם⁽⁴²⁾.

לו, ולכן אין לבעל הלול ארבע אמות בחצר⁽³⁸⁾.

בעא מיניה רבא מרב נחמן, בית שהציו מקורה וחציו אינו מקורה, ופתח הבית פונה לחצר. האם יש לו לבעל הבית **ארבע אמות** בחצר מול פתח הבית, או אין לו **ארבע אמות** —

אמר ליה, אין לו ארבע אמות! שהרי, לא **מבעיא** אין צריך לומר שאם היה קירווי מלגזו החלק המקורה פנימי, כלומר שהצד החיצוני הפונה לחצר שבו פתח הבית לא היה מקורה, והצד הפנימי היה מקורה — כי אז ודאי אין לבעל הבית ארבע אמות בחצר **דאפשר דעייל לגואי ומפרק** שהרי יכול להכנס עם החמור דרך החלק המקורה לתוך החלק שאינו מקורה בבית ושם לפרוק שם את משאו ושהרי כל הטעם שנתנו ארבע אמות בחצר, הוא משום שאין דרך לפרוק את משא החמור בבית מפני הכלים שבבית,

41. על פי פירוש רש"י. וכן פירש הרמב"ן בשם רבותיו. אבל הרא"ש הביא בשם רבינו מאיר שהקשה, דזהו דבר פשוט שיכולים בני המבוי לעכב עליו, כיון שמעולם לא היתה לו דריסת רגל במבוי, וכיצד יכול לפתוח שם פתח. ולכן פירש דהכונה על בני המבוי שלו, כלומר שיכולים לעכב עליו בטענה שאם יפתח פתח למבוי השני, יוכלו בני המבוי השני לעבור אל תוך המבוי שלהם דרך ביתו.

הרמב"ם [הלכות שכנים, פרק ה' הלכה ט"ו], פירש, שבני המבוי הישן מעכבים עליו מלפתוח פתח למבוי החדש, שאם יטיל עליהם המלך מס, יתמעט חלקו בתשלום המס.

42. הראשונים ביארו, דהמבוי שאמרו כאן אינו מבוי מפולש. כלומר, שאינו פתוח משני צדדיו,

38. על פי רש"י. והרמ"ה פירש דדברי הגמרא אמורים על בעל הלול, דאינו צריך לבא ללול אלא כדי לתת מאכל לתרנגולים, ויכול לדלג ולעלות לדלג ולירד וליתן את מאכל התרנגולים, ואין לו שם ד' אמות כי אין מקום זה עשוי לפרוק בו משא.

39. וכתב הרשב"א דכל זה דוקא אם יש באותו בית ארבע אמות, אבל אם אין בבית ארבע אמות אין בית זה ראוי לפרוק בו משא, ויש לבעל הבית ארבע אמות בחצר.

40. על פי גירסת הב"ח, וכן גרסו התוס', כי רב הונא היה גדול מרבי אמי ולא יתכן ששאלו, ולכן יש לגרוס רב אמי, עי"ש.

עוד שאל רב הונא את רב אמי:

אכסניא צבא המלך שבא לעיר, ומוטל על בני העיר לדאוג להם לאכסניה, כיצד מתחלקים⁽⁴³⁾, האם **לפי בני אדם מתחלקת** ובית שיש בו הרבה בני אדם מחויב לתת אכסניה ליותר חילים. **או לפי פתחים מתחלקת** כלומר מי שיש לו פתחים רבים לביתו, חייב לקחת לביתו יותר חילים.

אמר ליה: **לפי בני אדם מתחלקת!** (44) —

תניא נמי הכי וכך שנינו בבבלי — **זבל שנוצר בחצר על ידי שהשליכו בעלי הבתים**

זבל מבתיהם אל החצר, הרי אותו זבל **מתחלקת לפי פתחים** ומי שיש לו יותר פתחים נוטל יותר זבל⁽⁴⁵⁾, דכיון שיש לו יותר פתחים מסתמא השליך יותר זבל.

אכסניא צבא המלך שבא לעיר, ומוטל על בני העיר לדאוג להם לאכסניה. **לפי בני אדם** כלומר, בית שיש בו יותר אנשים, מחויב לקחת אל ביתו יותר חילים⁽⁴⁶⁾.

אמר רב הונא, אחד מבני מבוי שפתח ביתו פונה למבוי, שבקש לפתוח כנגד פתחו להקיף במחיצה את אותם ארבע אמות שיש לו במבוי מול פתח ביתו — [שכן כמו

45. כתב החזון איש [סימן ו' אות י'], דאין מסתבר שמי שיש לו יותר פתחים יטול יותר זבל, שהרי מה בכך שיש לו יותר פתחים לביתו, וכי משום זה זרק יותר זבל לחצר. אלא כונת הברייתא לפי הבתים, ומי שיש לו שני בתים בחצר נוטל כפול זבל. — אבל מדברי הראשונים כאן לא משמע כן, עי' ברבינו גרשום, וצ"ע.

46. בשיעורי רבי שמואל רוזובסקי [אות ר"ח], כתב דמברייתא זו הוציא רבינו חננאל את פירושו ש'אכסניה' הכונה לשיירה החונה במקום אחד, והספק הוא כיצד מתחלק הזבל [עי' לעיל הערה 43], כי לפי פירוש רש"י אין קשר בין שני החלקים בבבלי, שהרי לפירושו אכסניא הוא חיל המלך, והנדון הוא כיצד מתחלק עול איכסונם על בני העיר, ואילו בזבל הוא נדון שונה לחלוטין. מה שאין כן לפירוש רבינו חננאל גם 'אכסניא' הוא מעניני הזבל, כלומר שאכסניא שחנתה בחצר, הרי מתחלק הזבל לפי בני אדם, ואילו זבל שנוצר על ידי בני החצר עצמה מתחלק לפי פתחים, כי מי שיש לו יותר פתחים זרק יותר זבל.

אלא סגור משלשה צדדים ואין אפשרות לעבור בו אלא לבעלי הבתים שביתם פתוח לאותו מבוי. אבל מבוי המפולש, שאפשר להכנס בו מצד אחד ולצאת מהצד השני, אין בני המבוי יכולים לעכבו מלפתוח פתח למבוי, שהרי גם מי שאינו בן המבוי יכול לעבור שם.

43. על פי רש"י, והתוס' הביאו שרבינו חננאל פירש את הספק בשיירה שעמדה על מקום אחד, ונוצר על מקומם הרבה זבל, כיצד חולקים בזבל זה. ולפי זה הראיה שמביאה הגמרא היא מהרישא של הברייתא. ופירש הרמ"ה דלפי זה מה שאמרו שחולקין לפי בני אדם, הכונה לבני אדם שיש להם חלק בחצר או שהיא שכורה להם, שזוכים בזבל זה בשותפות על ידי קנין חצר.

44. כי החיוב מוטל על כל בן אדם בשוה, ואין זה תלוי במספר הבתים — נמוקי יוסף. והפתחי תשובה [סימן קע"ב] הביא משו"ת צמח צדק, שאין הכוונה שגובים מכולם בשוה, אלא גובים מעשיר יותר ומהעני פחות, שהרי לעיל הסיקו שאם אין סכנת נפשות אין גובים אלא לפי ממון. ועי"ש עוד מה שהביא משו"ת שבות יעקב.

המבוי הפנימיים⁽⁴⁸⁾. והשאר החצירות הפנימיות **משתמשות** בחלק המבוי הסמוך לחצר השניה **עם** בעל החצר השניה שכן יש להם זכות לעבור שם לעבר פתח המבוי. והשניה **משתמשת לעצמה** באותו שטח יחד עם בני החצרות הפנימיות וכן **משתמשת** בעל החצר השניה **עם החיצונה** בחלק המבוי הסמוך לחצר החיצונה —

נמצאת החצר הפנימית **משתמשת לעצמה** לבדה⁽⁴⁹⁾ בחלק המבוי הסמוך אליה, שהרי אין לאף אחד מבני החצירות זכות באותו חלק של המבוי, ומלבד זה **משתמשת עם כל אחת ואחת** בחלקי המבוי הסמוכים לכל חצר וחצר, שהרי בדרכו לפתח עובר בן החצר הפנימית ליד כל החצירות האחרות —

וקשה על רב הונא שאמר לעולם מעכבים בעלי הבתים את חבירם מלהקיף את ארבעת אמותיו במחיצה, ואפילו בעלי הבתים הסמוכים לפתח המבוי מעכבים את בעל הבית הפנימי מלהקיף את ארבעת אמותיו

ששנינו לעיל שיש לבעל הבית ארבע אמות בחצר מול פתח ביתו, הוא הדין יש לו ארבע אמות במבוי מול פתח ביתו⁽⁴⁷⁾ [בני מבוי מעכבין עליו שלא יקיף במחיצה את ארבעת אמותיו, שכן על ידי זה מרבה עליהן את הדרך כי כשהולכים במבוי עליהם להקיף את מחיצתו וללכת מסביב.

מיתבי — קושיה על רב הונא שאמר דבני המבוי מעכבים את בעל הבית מלהקיף את ארבעת אמותיו במבוי, במחיצה. —

שנינו בברייתא — **חמש חצרות** זו לצד זו שפתוחות למבוי שפתח כל החצרות פונה למבוי, והמבוי סגור משלשת צדדיו, ואין אפשרות לצאת מתוכו אלא דרך צד אחד, הרי **כולן משתמשות** בשטח המבוי הסמוך לפתח, יחד **עם** החצר החיצונה הסמוכה לפתח המבוי, ואין יכול בעל החצר החיצונה לעכבם מלעבור סמוך לחצירו, שהרי לכולם יש זכות לעבור בחלק זה של המבוי כדי לצאת ממנו. וגם החיצונה **משתמשת לעצמה** באותו שטח, אך אין לה זכות בשאר חלקי

47. כך מתבאר מדברי רש"י וכמו שכתבו התוס' משמו, וכן פירש רבינו גרשום. אך התוס' הקשו שלא מצאנו שיש לבעל הבית ארבע אמות בשטח המבוי אלא רק בחצר. ולכן פירש ר"י את הסוגיה כפירוש רבינו חננאל, דמדובר על בן החצר הפנימית האחרונה במבוי, שרוצה לסתום את המבוי הסמוך לחצרו, שכן אין פתח בצד זה של המבוי, ואין יכולים שאר בני החצירות לעבור דרך שם, וכיון שאין להם תועלת בחלק זה של המבוי רוצה לסתמו. ועל זה אמרו שבני המבוי מעכבים עליו, שכן בשעה שיש הרבה בני אדם במבוי יש להם תועלת שהמבוי ארוך, דאם אין מקום במבוי נכנסים האנשים לתוך

48. על פי רש"י ותוס'.

49. כאן הפירוש לעצמה — לבדה. אך לעיל גבי החצר החיצונה שאמרו דמשתמשת לעצמה, הכונה משתמשת רק בשטח זה ואין לה זכות שימוש בחלקים האחרים במבוי — תוס' [וכן מתבאר מפירוש רש"י].

וממשיכה הברייתא:

רבי שמעון בן אלעזר אומר, המש הצרות הפתוחות למבוי, כולן כל בעלי החצירות משתמשות בכל המבוי זו עם זו ויש לבעל החצר החיצונה הסמוכה לפתח המבוי זכות להשתמש גם בחלק המבוי הפנימי —

ותמהה הגמרא: הצרות מאן דבר שמייהו? על מה מוסבים דברי רבי שמעון בן אלעזר, הלא לא הוזכר בברייתא זו כלל דין זה.

ומשנינן: הסורי מחסרא דברי הברייתא שלפנינו חסרים והכי קתני וכך יש לגרוס — וכן המש הצרות הפתוחות למבוי כולן משתמשות עם החיצונה והחיצונה משתמשת לעצמה וכו' כמו ששנינו לעיל שאין לבעל החצר החיצונה זכות בחלקי המבוי הפנימיים — דברי רבי.

במבוי במחיצה, ואילו כאן שנינו שהסמוכים לפתח המבוי, אין להם זכות בחלק המבוי הפנימי (50).

ומשנינן: תנאי היא דין זה נתון למחלוקת תנאים, ואף שבברייתא מבואר שאין לבני החצרות החיצוניות זכות בחלקי המבוי הפנימיים, אין זה קשה על רב הונא, משום שתנא אחר סובר כדבריו —

דתנאי, שהיה פתח ביתו פונה למבוי, שבקש להחזיר פתחו למבוי אחר רצה לפתוח פתח חדש בצד השני של ביתו הפונה למבוי אחר בני מבוי מעכבין עליו שכן עד עתה לא היה לבעל אותה בית זכות לעבור במבוי שלהם, ואם יפתח פתח יוכל לעבור שם. ואם היה לו מכבר פתח הפתוח לאותו מבוי, אלא שהיה פתח זה סתום שסתמו בעל הבית, ולאחר זמן בקש שוב לפותחו. באופן זה אין בני מבוי מעכבין עליו — דברי רבי.

בשעה שיש הרבה בני אדם במבוי, יש תועלת לשאר בני החצר שהמבוי ארוך, דאם אין מקום במבוי נכנסים האנשים לתוך חצרותיהם. — והקשה ההגהות אשר"י לפי זה מה הקשו מדברי הברייתא, והלא גם לשיטת רבי שאין זכות לבעל החצר החיצונה להשתמש בחצר הפנימית, מכל מקום יכול לטעון בעל החצר החיצונה לפנימי, על ידי שסגרת את המבוי הסמוך לחצרך אתה מזיק אותי בכך שאתה גורם לי ריבוי דריסת רגל סמוך לחצירי וכמו שפירש רבינו חננאל, ואם כן מה הקשו מכאן על דברי רב הונא. אמנם לעיל הבאנו שהראשונים הביאו את פירוש ר"ח באופן אחר, והוא שהחיצונים מעכבים את הפנימי מלסתום את חלק המבוי הסמוך לחצירי, משום שהם היו יכולים להכנס ולהשתמש שם. ולפי זה

50. על פי רש"י. והקשה הרמב"ן, הלא טעמו של רב הונא שיכול לעכב עליו מלהקיף את ארבעת אמותיו במחיצה הוא מפני שעל ידי זה מרבה עליו את הדרך שצריך להקיף את המחיצה. ואם כן אין הדברים אמורים אלא על בעלי החצרות החיצוניות, אבל בעל החצר הפנימית באמת יכול להקיף את ד' אמותיו במחיצה, שהרי בין כך אין עוברים בעלי החצירות סמוך לפתח חצירו, ואם כן מדוע אמרו שרב הונא סובר שאף הפנימי אינו יכול להקיף את ד' אמותיו.

הנה, הבאנו לעיל שיטת רבינו חננאל, דחידושו של רב הונא הוא שאין בעל החצר הפנימית יכול לסתום את המבוי שלצד חצירו, אפילו שאין שאר בני המבוי עוברים שם, שכן

רשות הרבים מעכבים עליו, אלא באופן שבשעה שסתם⁽⁵¹⁾ בעל הבית את הפתח לא פּרץ את פּצימיו⁽⁵²⁾ לא סילק את המשקוף והמזוזה ומפתן הדלת. כי בזה גילה דעתו שלא סילק דעתו מאותו פתח וסופו לפתחו.⁽⁵³⁾

אבל אם בשעה שסתם את הדלת פּרץ את פּצימיו אזי בני מבוי מעכבין עליו שלא לפתוח שוב את הפתח, דכיון שסגר את הפתח והוריד את פּצימיו, הרי זה כקיר סתום, וכשבא לפתוח מחדש את הפתח הרי זה כאילו פותח בפעם הראשונה, ומעכבין אותו בני המבוי.⁽⁵⁴⁾

אמר ליה אבוי לרבא, תניא דמסייע לך שאין הפתח נחשב כסתום, אלא אם כן פּרץ את פּצימיו⁽⁵⁵⁾.

שנינו בברייתא: בית שפתחו פונה לחצר, יב-א

ועל כך ממשיכה הברייתא — רבי שמעון בן אלעזר אומר המש חצרות הפתוחות למבוי כולן משתמשות במבוי ויש לבעל החצר החיצונה הסמוכה לפתח המבוי, זכות להשתמש גם בחלק המבוי הפנימי —

הרי שנחלקו תנאים אם יש זכות לבעל החצר החיצונה בחלקי המבוי הפנימיים, ודברי רב הונא אמורים לשיטת רבי שמעון בן אלעזר:

אמר מר — שנינו בברייתא, אם רצה בעל הבית לפתוח פתח למבוי אחר, הרי בני המבוי מעכבים עליו שלא לפתחו, אבל אם היה סתום שהיה מכבר פתח אלא שבעל הבית סתמו. ולאחר זמן בקש שוב לפתחו אין בני מבוי מעכבין עליו! —

אמר רבא, לא שנו בברייתא שאם סתם בעל הבית את הפתח ושוב ביקש לפתחו אין בני

54. הקשה הרשב"א, הלא לעיל אמרו שיכול בעל החצר הפנימית לגדור את ארבע האמות במבוי הסמוך לחצירו, נמצא שאותם ארבע אמות קניויות לו לגמרי עד שיכול להקיפם במחיצה. ואם כן מה לי אם פּרץ את פּצימיו, הלא מקום זה קניו לו קנין גמור, וכי מי שסותם את פתח החצר הפקיר את רשותו? ותירץ דכיון שעיקרם של אותם ארבע אמות הם לדריסת הרגל, הרי ברגע שסותם את הפתח ופורץ את פּצימיו הרי זה כמפקיר את המקום, כי אין לו צורך יותר לדריסת הרגל, וזוכין בני המבוי בשטח זה מן ההפקר. ועי' עוד ברא"ש, ובעליות דרבינו יונה. ועי' עוד תוספת דברים בזה לקמן יב — א הערה 1.

55. עין רש"י שבת קמו — ב.

שפיר הקשו כאן, דהלא אין כלל זכות לחיצונים להשתמש בחלקי המבוי הפנימיים.

51. על פי גירסת המהרש"ל ברש"י. וכן העתיק את לשון רש"י הפרישה בסימן קס"ב ס"ח.

52. 'פּצימין' הם עמודים — עי' רש"י מנחות לג — ב.

53. על פי רש"י. והגרעק"א [בהגהות לשולחן ערוך חושן משפט סימן קע"ב] הביא שהמהרש"ש דייק מדברי רש"י שצריך הוכחה שדעתו לחזור ולפתוח את הפתח, אבל בסתמא אם אין הוכחה לזה יש לומר שסילק עצמו מאותו פתח ואין דעתו לפתחו. ולכן אם לא היה כלל פּצימין באותו הפתח, וסתם את הפתח, שוב אינו יכול לפתחו שוב, כיון שאין ראייה שלא סילק דעתו מפתח זה לגמרי, עי"ש עוד.